

כל הקשיים נשכחים

שיחה מלב אל לב על הורות בזוגיות חד-מינית

איריס ברנט

לתוך זה. הייתי בן שלושים ושמונה כשהתחלנו את האימוץ.

ספר לי, איך זה היה?

האימוץ של הילד הראשון, עידו, היה כשאני עובר את התהליך הפורמלי. בחרנו שאני אעבור את התהליך הפורמלי גם כי אני הייתי מבוגר יותר וגם מתוך מחשבה שגיל המאמץ יכול להיות בעיה וחשבנו שנרצה לאמץ יותר מילד אחד. הייתה לכך משמעות גם מבחינת החיבור הרגשי שלי לתהליך. לכן אני נסעתי לרוסיה לעשות את האימוץ. האימוץ מתבצע דרך עמותה בארץ. נושא המשפחה החד-מינית היה פתוח לפנייהם, כמובן. לקח זמן למצוא מקום שיסכים לאפשר אימוץ לגבר חד-הורי. האימוץ בחו"ל היה תהליך רגשי סוחט.

כלומר הגעת לעשות את האימוץ של עידו ברוסיה, כגבר הטרוסקסואל חד-הורי?

כל הנושא ההומוסקסואלי לא נידון שם. הם לא שאלו, אולי לא העלו על דעתם, ואני לא התבקשתי להצהיר ולשקר. אני רוצה לספר גם שהחוויה (כלומר המפגש עם עידו) התרחשה אחרי שנתיים המתנה בארץ! החוויה הראשונית הזו של המפגש הראשון איתו היה כמו מפץ גדול, הרגע שהופך אותך להורה, האהבה הראשונית.

עידו היה יותר גדול ממה שהתכוונו, כמעט בן שנתיים. חשבנו לנסות לאמץ ילד קטן ככל שניתן, אבל בסופו של דבר רגשית מאוד עזה. משהו שמחבר מאוד מאוד חזק. לא יודע אם זו הייתה אהבה ממבט ראשון, אבל המתנה של שנתיים עם ציפייה גדולה עשו את שלהם, ההתרגשות הייתה עצומה ופתאום זה קרה. גם שם התהליך היה ארוך ולקח 45 יום של שהייה בעיר זרה. במהלך ימים אלו גם המשפחות שלנו הגיעו לרוסיה כדי לסייע לי בימים הראשונים של הטיפול בעידו הפעוט. אני הייתי אבא טרי וחסר ניסיון לפעוט כמעט בן שנתיים בארץ זרה. העזרה של ההורים שלי ושל אהוד עזרה גם להם להיות חלק מהתהליך, ולהתחיל את הסבאות

ארז ואני מכירים עוד מלימודי התואר הראשון. מאז לא היינו בקשר עד למפגש זה, אך ההיכרות הקודמת יצרה תשתית נעימה למפגש המרגש והאמיתי לצורך הכנת כתבה זו. ארז מנהל את תחנת הדר יוסף של השירות הפסיכולוגי-חינוכי בתל אביב יפו. אני מרשה לעצמי לנחש שיש לבחירה מקצועית זו משמעות רבה עבורו, מעין סגירת מעגל פנימית עבורו.

ארז נשוי לבן זוגו אהוד* זה 18 שנים, ולהם שני ילדים, עידו (14) ואיתן (8).

ארז, בוא נתחיל בכך שתספר על עצמך, על המשפחה שלך. המשפחה שלי כוללת את בן הזוג שלי ואותי. אנחנו ביחד 18 שנים. יש לנו שני ילדים, הגדול בן 14, עידו, אימצנו אותו באימוץ חו"ל, ברוסיה. למעשה, מבחינה פורמלית אימצתי אותו באימוץ חד-הורי, כי בחו"ל לא התאפשר לשני גברים לאמץ. הילד הקטן, איתן, בן 8, ואותו הבאנו לעולם באמצעות פונדקאית ותרומת ביצית בהודו. אהוד הוא ההורה הביולוגי. בחרנו להצהיר זאת מפורשות כדי למנוע ניחושים ותחושה שיש מה להסתיר. ויש כמובן את המשפחה המורחבת. כאשר הפכנו להורים, היינו מראשוני המאמצים ומראשוני ההורים שנעזרו בתהליך של פונדקאות. מדובר היה בתהליך שלא היה מוכר והיו מעורבים בו סכומי כסף גדולים, וקשה היה לתת אמון במערכות שעוד לא היה ניסיון בעבודה איתן, ובכלל עם מערכות שלא היו מורגלות אז כלל להורות חד-מינית. הניסיון להביא ילד בעזרת פונדקאית היה ארוך ולא קל. במהלכו היה הריון שהסתיים בהפלה. זה היה אבל לכל דבר ועניין, ורק לאחר מספר ניסיונות נוספים להרות הצלחנו, ובנו איתן נולד.

איך התחילה עבורך הכניסה להורות?

כשהייתי בן 24 הרצון להיות אבא בער בי, הידיעה שאני רוצה ילד הייתה חזקה וברורה לי. עם השנים זה קצת נחבא, ודווקא לבן זוגי היה יותר חשוב. עם המוטיבציה שלו נכנסנו

פרט לארז, כל השמות בדויים.

איריס ברנט היא בעלת קליניקה לטיפול בילד, בזוג ובמשפחה. 03-6876801

בשקיפות, ביחד, בלי שאחד מאיתנו נאלץ להיות יותר בצל. גם עידו הצטרף למסע הזה שלנו להודו, כדי להיות חלק מהתהליך שלאחר הלידה. הבאנו את הילדים לישראל. נהיינו משפחה של שני אבות ושני ילדים. ילדים שהם מאוד שונים אחד מהשני. המצחיק הוא, שהילד השני, שהוא הילד הביולוגי של אהוד, חיצונית יותר דומה לי. אהוד בהיר, אבל תורמת הביצית היא יותר שחומה, אז יצא שאיתן דומה יותר לי, שחרחר יותר. עם איתן הכול היה הרבה יותר טבעי ויותר פשוט, כבר היינו הורים עם ניסיון וגם התאקלמנו כבר בקהילה. קבלת הסביבה, במרבית המקרים, הייתה בסדר גמור.

איך ההורות שלך עם הילד הראשון לעומת השני?

עם עידו, הגדול, הייתי שם מההתחלה, במדינה זרה ורחוקה. ברוסיה מעט מבינים אנגלית והיה קשה לתקשר עם צוות בית הילדים שבו גדל. בהתחלה היינו שם לבד – אני ועידו. למדנו לתקשר. עידו למד מילים ראשונות בעברית ואני למדתי להיות אבא ולטפל בו. עידו נקשר אלי מאוד כשבן זוגי, אהוד, נאלץ להיות יותר בצל בראשית התהליך. משהו מההתקשרות הראשונית המשמעותית הזו אלי קיים עד היום. עם איתן, הבן הקטן, זה היה הפוך. בן זוגי היה חייב להיות שם מיד בלידה של איתן, ואני הייתי צריך להישאר בארץ עם עידו. הגעתי לפגוש את איתן בהודו כשהיה בן שבועיים. כאב לי לראות שהוא מעדיף את אהוד, שכבר התרגל אליו, ושהידיים שלי לא היו טובות לו באותה מידה, ושהקבוק שאני מאכיל ממנו לא היה מספיק טוב.

כמה כאב, רכושנות...

כן, הפסדתי את השבועיים הראשונים, כמו הטבעה אצל הברווזים...

אתה יודע, זה אולי סוג של אגדה, אבל אתה מדבר על איזו תחושה שונה שבין ההתקשרות שלך לילד הראשון לעומת השני.

ההתקשרות לילד השני והחיבור הרגשי לקח יותר זמן. אהוד היה זה שלקח חופשת לידה כי הוא היה ההורה הרשום. אני לא הייתי רשום. לא יכולתי לקחת אפילו יום אחד. הייתי כמו ה"אבא" שמפרנס. אני קינאתי. איתן [הילד השני, הביולוגי] היה מדהים ושקט. בגיל שבועיים כבר היה משחק איתי. הייתי שם את האצבע ככה על הפה שלו והוא היה עושה "הההו". מפסיק, ועוד פעם משמיע קול. רק לאחר מספר חודשים יכולתי לחוש שקיבלתי אצלו את מקומי כהורה ושאי כתובת משמעותית עבורו כשהוא במצוקה.

והסבתאות שלהם לעידו. לאחר מכן, אחרי 45 יום מתישים פיזית ורגשית, חזרנו לישראל. אהוד בן זוגי לאט לאט הכיר את עידו והתקרר אליו. בצד האושר הגדול היה את מה שאנחנו יודעים על ילדים מאומצים מהגוש הסובייטי, שהקליטה שלהם לא פשוטה ועם הרבה קשיים בדרך. [ניכר על ארז שהוא מדבר בהרבה כאב]. התמודדות מורכבת ולפעמים מורכבת מאוד. גרנו אז ברמת השרון, לא בלב הקהילה הלהט"בית בתל אביב. העסיקה אותנו השאלה איך הסביבה תקבל ילד לשני הורים גברים. לקחתי את חופשת הלידה והוספתי עוד שלושה חודשים. נשארתי עם עידו חצי שנה בבית כדי להתחיל את החיבור שלנו כשהוא כמעט בן שנתיים, ולא מלידתו. לאחר חצי שנה עידו התחיל ללכת לגן והתחילה התלבטות – מה אומרים לגננת? האם יקבלו אותו לגן או לא? אני זוכר שהגננת הראשונה שסיפרנו לה הייתה הגננת בגן הפרטי. היא קיבלה את עידו לגן שלה אבל נתנה להבין שזה לא מובן מאליו. מבחינתנו, לא לספר לצוות החינוכי במסגרות השונות לא היה אופציה. היה ברור שעידו לא יגדל עם הסתרה סביבו. בהמשך, במעון, חלק מהצוות החינוכי היה מרקע מסורתי. אחת הגננות אמרה: אל תדאגו, לא נגיד לסייעות שעובדות בגן שום דבר. ולהפך, לנו היה חשוב שידעו. אמרנו לה את זה. היה ברור לנו שחלק מקליטה טובה של עידו בגן וחלק מתמיכה בו קשורים לגיוס של הצוות. למשל, אם הילדים שואלים את עידו: איפה אמא שלך? – אז שכל מי שעובדת בגן תוכל לעזור ולתווך את התשובה. ואכן, לא מסובך להגיד שיש משפחות מכל מיני סוגים, ואחד מהם הוא משפחה עם שני אבות. הגישה של הגננות הייתה שמרנית אבל היה רצון טוב, ועידו זכה לצוות תומך ומכיל. ההתרשמות שלי היא שכיום המציאות כבר השתנתה ומקבלים ביותר נינוחות משפחות כמונו. אין היום את חוסר הביטחון והצורך להכין הסברים מתוכננים בקפידה כזו. אני מניח שלא בכל הארץ זה כך. בתל אביב ובמרכז הפתיחות רבה יותר. בפריפריה אני מניח שיש יותר שמרנות.

את הילד השני החלטנו להביא באמצעות תהליך של פונדקאות, כשהאבא הביולוגי יהיה בן זוגי, אהוד. התהליך היה ארוך וכלל מספר ניסיונות. עוד תרומות ביציות ועוד תרומות ביציות וזה כמו מסטיק, אינסוף שיחות טלפון ומיילים ועם טיסות להודו, אבל כשזה הצליח, כל הקשיים נשכחו. [טון הדיבור של ארז נהיה מאוד חיובי, בניגוד לצער שהובע בשאר הסיפור]. בהעדר סיוע של המדינה הוצאנו סכומים גבוהים כדי לעבור את התהליך... כמו באימוץ של עידו, הגענו גם להודו עם המשפחות, והיינו שם 22 ימים. בתהליך של הלידה של איתן (הילד השני) כבר הכול נעשה

היום בתי ספר מעבירים את התוכניות של חוש"ן [חינוך ושינוי, מרכז החינוך וההסברה של הקהילה הלהט"בית] על זהות מינית, אבל בבית הספר של עידו חששו להכניס את זה. יותר דיברו על קבלת השונה. בורחים עדיין מהנושא הלהט"בי, וחבל.

השקענו גם המון מחשבה ומאמץ בבניית נרטיב ברור ומסודר לשניהם. לכל אחד הכנו סרט על ההגעה שלו לעולם. לספר להם על השורשים שלהם. כשאנחנו היינו ילדים, לכל אחד היה ספר עם תמונות הילדות שלו והשורשים שלו היו מוגדרים ומדוברים כל אחד במשפחה שבה הוא גדל. היה ברור לנו שגם אנחנו בונים עבור שני ילדינו את הנרטיב של השורשים שלו, כל אחד עם הסיפור האישי והתמות שרצינו להכניס שם. למשל, איך לכנות את ההורים הביולוגיים של עידו: איך קוראים להם? האם זה "האישה", ה"אמא" או ה"אמא הביולוגית"? היו שם בחירות שעשינו ביחס לזה. בחרנו שתהיה התמונה שלה באלבום התמונות שלו. אני לא יודע אם עשינו בחירה נכונה או לא. ולאיתן יש את האישה שנתנה את הביצית ויש את הפונדקאית, וגם את התמונות שלהן שמנו באלבום שלו. נתנו את המשגה לפני שיש להם את ההבנה, אבל הקדמנו כדי לייצר התחלה של המשגה. בהתחלה הראינו את זה לכל אחד, שלא יפחדו מהמשפחה הזאת, מההורות הזאת. אבל בשנים האחרונות פחות... ואולי הבנו שלא כולם מפחדים. בגן, כאשר איתן היה בגיל שנתיים ושאלו כל ילד איך קוראים לאמא ולאבא, הוא אמר שלאבא שלו קוראים "אבא אהוד" ולאמא שלו "אבא ארז".

כאשר עידו היה בן שבע עברנו להתגורר ביישוב קטן. כשהגענו היינו המשפחה החד-מינית היחידה. היום יש ארבע משפחות חד-מיניות כאן.

אתם בקשר איתם, היותם בהורות חד-מינית מחבר ביניכם?

להפתעתי אין לנו ממש קשר איתם. אין לנו כוח להתקשר עם אנשים בגלל שהם הומואים או לסביות. זה אמנם לטובת הילדים להבין שיש עוד משפחות כמו שלהם, אבל יש לנו מעט זמן לקשרים חברתיים וזה לא הקריטריון להתחברות. אבל אנחנו שמחים שהם בקרבתנו ושיש נוכחות שלהם בסביבה.

ארז, אם אתה ככה מתבונן בדברים ובכל שנות ההורות שלך, מה זה בעיניך להיות הורה טוב?

לצערי את בית הספר שלי בהורות עשיתי עם הילד הבכור, עם עידו. אני חושב שעשיתי לא מעט "אין לי מושג"... מה

אתה מתאר שלתוך ההורות שלך מתערבבים נושאים חברתיים שממקמים את החוויה ההורית שלך שצומחת ושזורה בתוך אלו.

כיום, עידו, הגדול, יודע שיש לו שני אבות, וכשעברנו עם שניהם תהליך של אימוץ הדדי, כלומר כשאני אימצתי באופן פורמלי את איתן ואהוד אימץ פורמלית את עידו, עידו היה בן תשע שנים. בגיל תשע שואלים את הילד אם הוא רוצה להיות מאומץ על ידי ההורה שרוצה לאמץ אותו. את יכולה לתאר לעצמך שישאלו את עידו אם הוא רוצה להיות מאומץ על ידי בן זוגי, אהוד? הרי אהוד אבא שלו כבר יותר משבע שנים. יש ערעור על זה? מה, מקודם הוא לא היה אבא שלו? למזלנו, העובדת הסוציאלית שטיפלה בתהליך הזה הייתה ממש בסדר והבינה עניין. בדרך כלל הילד צריך להגיע לבית משפט ולהישאל אם הוא רוצה להיות מאומץ, והיא הצליחה לארגן שהוא לא יצטרך להגיע לשם. אני מאוד חששתי לו. עם איתן, הקטן, זה עבר פשוט. אמנם ההורות שלי נבדקה, באו לבדוק אותנו שאנחנו ראויים להיות הורים, אבל בסדר. קיבלנו שיש צורך לעבור את ההליך הפורמלי הזה.

אתה צוחק ואומר שזה בסדר, אבל איזו חוויה זאת?

אפשר להיפגע ואפשר לא. זו חוויה פאתטית בעיני. אני לא במקום של עלבונות וקיפוחים. הייתה משימה ועושים אותה. את אהוד זה עצבן אבל גם היה סביר. בכלל למדנו, בן זוגי ואני, שבאופן מפתיע יש את המקומות שהוא נוטה להיכנס בהם לדיכאון ואז אני תומך ויש להפך. כך גם בחלוקת התפקידים שנבנתה אצלנו עם השנים. יש לכל אחד את החלקים שלו. למשל, סנדוויצ'ים לבית הספר וכן הלאה הוא ממש מתקתק, הטיפול הפיזי כמו מקלחות, סיפורים לפני השינה אלו היו יותר בטריטוריה שלי. התייחסות הסביבה הייתה פקטור משמעותי בהתמודדות שלנו. מפתיע שבצבא דווקא [אהוד הוא רופא בקבע] הכול יותר ליברלי ויותר מתקדם. צה"ל הכיר בעידו כבן של אהוד הרבה לפני שהמדינה הכירה בו. מהיום הראשון שהגענו לארץ עידו הוכר גם כבנו של אהוד וזה היה רשום לא רק לצורך הפרוטוקול אלא גם מבחינת זכויות כלכליות, הוצאות מעון וכדומה. זה, למשל, ממש עשה הרגשה טובה של הכרה ותמיכה, לא רק כלכלית, בעיקר רגשית, של קבלה. מבחינת המסגרות החינוכיות, שם דברים יותר מורכבים, למרות שבמקרה שלנו, בסך הכול החוויה שאנחנו עברנו הייתה טובה. אמנם עידו ואנחנו איתנו עמדנו בכמה ניסיונות, למשל, ילדים שאמרו: "האבא ההומו שלך". אני לא חושב שהוא תפס כמה תוקפנות הייתה שם, אבל זה מזעזע.

פינת ההורות

חיקויים. אחרי ההשכבה של הקטן אני הולך לחדר של הגדול, ושם השיחה אחרת. שומע מה עבר עליו בבית הספר, הוא מתחיל את ההתבגרות המינית והוא משתף. זו חוויה של הורה טוב, ליהנות ביחד. בעיני זה קסום. במהלך היום אין דברים כאלה. היום מלא במציאות של שגרה ושיעורים וחוגים וכל השאר. אלו עבורי ההנאות הקטנות של החיים. ברגעים האלה כל הקשיים נעלמים.

אולי זה עלה לאורך השיחה אבל אני מבקשת שלרגע נתמקד בזה, האם יש דברים בהורות חד-מינית שהם ספציפיים להורות כזאת?

כן, בהורות חד-מינית, הרבה דברים שהם מובנים מאליהם בהורות שמתקיימת בתוך זוגיות הטרוסקסואלית, הם לא מובנים מאליהם כאן. החל בבחירה להביא ילדים. זו לא ברירת המחדל של זוגיות כזאת. זה לא שאלו שאינם מביאים ילדים הם החריגים. יש כאן החלטה מאוד אקטיבית לעשות. אין כאן הריון שהוא פאנצ'ר. צריך לעבוד קשה בשביל זה. אני חושב שהא-סימטריה של הזיקה הביולוגית ביחס לילדים גם היא משמעותית. אנחנו בחרנו שבכל מקום שאנו נמצאים בו שאלת ההורות הביולוגית לא תהיה סוד. יש כאלה שבחרים כן להצניע את זה.

גם אין סטראוטיפים בחלוקת התפקידים בבית. אם נלך על חלוקה מגדרית שמזוהה עם נשיות של לבשל, לנקות, לטפל בילדים, אז זה לא שייך לאחד מאיתנו. למשל, אני בדרך כלל לא מבשל, אהוד מבשל ואוהב את זה וגם עושה את מצוין. ויש דברים שאני אעשה. זה מתחלק בינינו אבל לא באופן מגדרי.

אני חושב שהבניה של הזיקה המשפחתית, המערך הסביבתי, גם אלה לא מובנים מאליהם. גם שם נדרשת עבודה ומודעות. אלה דברים שיש לשים לב אליהם על מנת לייצר אותם כמו האימוץ ההדדי ששומר על הזיקה החוקית ההדדית ביחס לילדים. כלומר יש כאן הרבה נושאים שצריך להסדיר בחוזים משפטיים וכן הלאה. צריך להתכונן לגרוע מכול.

ארז הוא איש מקצוע מיומן ומודע לכל מרכיבי ההורות ה"מדעיים". בשיחתנו מצאתי שלוש תמות מרכזיות בתיאור ההורות של ארז. האחת קשורה לאהבה ראשונית ולעומק החוויה הביולוגית-תרבותית של הרצון להורות. תמה זו מתקשרת גם לתמה נוספת שעלתה בתיאורו של ארז, של השאיפה לקבל את ילדיו כפי שהם. התמה השלישית, כפי שהבנתי מתיאורו של ארז, קשורה דווקא למה שנעדר מתיאורו, וזה ההשפעות של ההורות שהוא חווה כילד. דבר זה מביא אותי לחשוב על הורות כהזדמנות לתיקון.

לענות על מה זה להיות הורה טוב? אני מכיר את הקלישאות המקצועיות "לקבל אותו כמו שהוא, לא לנסות לשנות אותו. להשלים עם מי שהוא". זה קלישאי אבל נכון בעיני. זה גם מצטרף למקום שאני מרגיש שטעייתי לא מעט וממשיך לטעות. החלקים שאני חושב שאני הורה טוב קשורים לכך שאני לחוץ לחזור הביתה מהעבודה ולפגוש אותם, מחפש לחזור הביתה ולהיות עם הילדים. אני אולי אבא יותר מדי מפנק. אבל האם זו הורות טובה או לא? למשל, לעזור לאיתן להתלבש רק כי הוא נהנה מזה, זה לפנק. להמשיך טקסי השכבה לפני השינה, זה לא נדרש אבל זה כיף לו וגם לי, ואני והוא רוצים את זה. בעיני זו הורות טובה, אבל אני שואל אם אני מעכב את ההתפתחות שלהם כאשר אני מתייחס אליהם כאל קטנים גם כשלא צריך. אני חושב שאני עושה את זה מתוך ההנאה שלי ולא מתוך זה שהם צריכים את זה פונקציונלית. אז זה גם טוב וגם לא טוב.

תוכל לחשוב על רגע אחד במהלך שנות ההורות שלך שהיה רגע של קסם? רגע מלא משמעות עבורך?

אני מתלבט קשות בין שני רגעים כאלה. האחד הוא טקסי ההשכבה של הילדים בלילה והשני קשור לרגע שבו הפכתי לאבא. התהליך של ההמתנה לאימוץ של עידו היה ארוך ואני זוכר את הטלפון שקיבלנו בשתיים בלילה. התקשרה מנהלת העמותה שדרכה התבצע האימוץ לבשר על קבלת כל האישורים. היה בזה את הרגע של הלידה של המשפחה.

למה דווקא זה כל כך משמעותי לך?
אז הפכתי לאבא.

ולמה דווקא זה משמעותי לך?

[שתיקה ארוכה] אני מתקשה לענות. יש בזה משהו שמסמן את סיום החריגות. כי היו בשנתיים על רקע זה שזה אימוץ חד-הורי של גבר כל כך הרבה המתנות רק כי אנחנו אחרים... ואחרי הרבה שנים של תחושה של מגבלה, של שוני, של להיות אחר... של באמת תחושה של חריגות. ואולי בזה הסתמן שעכשיו זה בסדר. אני בסדר.

הזכרת את טקס ההירדמות בלילה כרגע קסם. באיזה מובן?

רגע ההשכבה הוא רגע מהנה, הדדי, קסום כזה. כאשר אני משכיב את הילדים לישון, למרות שעידו כבר בן 14 וגם הקטן כבר יכול להירדם לבד, עדיין זה נעים, הדדי, מחבר. הייתה תקופה שהיינו שומעים סדרה של סיפורים שאני גדלתי עליהם כשהייתי ילד. היינו שומעים ביחד ועושים